

Vija PLATAČIŪTĖ

Lietuvos pilietybės politika: etninės pilietybės tvarumo aspektai

Migracija nėra naujas fenomenas žmonijos istorijoje, tačiau XXI a. globalizacija ir technologijų plėtra suponavo šio proceso kaitą. Praėjusį šimtmetį buvo migruojama siekiant nuolat apsigyventi ir įsikurti kitoje valstybėje, o šiandien migracijos procesas daug mobilusis ir įvairiapusiškesnis. Dinamiškas žmonių judėjimas neabejotinai skatina peržiūrėti valstybių vykdomos migracijos politikos nuostatas ir pilietybės koncepciją, prisitariant prie šiuolaikinių aktualijų. Formuojant pilietybės politiką, ypač XXI a., iš vienos pusės yra imigracijos, iš kitos – emigracijos faktai, daugiausia lemiantys pilietybės instituto konceptą ir raidą. Straipsnio tikslas yra pagrįsti etninės pilietybės sampratos tvarumą Lietuvoje ir identifikuoti šių nuostatų reglamentavimą teisės aktuose. Straipsnio tikslinė grupė yra emigravę lietuviai. Tikslui pasiekti pirmiausia pateikiama pilietybės instituto apibrėžtis ir analizės perspektyvos bei pristatomi teoriniai pilietybės (politikos) modeliai, šią politikos sritį lemiantys veiksniai. Antrasis uždavinys – remiantis teorinėmis prielaidomis išskirti indikatorius, kuriais atliekama Lietuvos įstatymuose reglamentuotų nuostatų analizė. Ši sisteminga analizė

atskleidžia įstatymuose kodifikuotas etninio pilietybės suvokimo nuostatas ir leidžia identifikuoti formuojamos etninės pilietybės politikos tikslą – emigracijos kontekste išlaikyti ryšius su etniniais (buvusiais) piliečiais.

Pilietybės apibrėžtis

Kaip teigia Rogeris Brubakeris¹, „modernią nacionalinę pilietybę išrado Prancūzų revoliucija“². Vėliau pilietybės instituto apibrėžtis nebuvo problemine du šimtmečius, nes buvo siejama su tautine valstybe. Tačiau jos raidoje atsiradus politiniams ir socialiniams veiksniams, politinis legitimumas ir nauji solidarumo principai turėjo įtakos ir pilietybės sampratai. Šiandien pilietybės apibrėžtis apima platų požiūrį nuo „legalaus statuso“ iki „gero piliečio“, prisidedančio prie bendruomenės. Šiame straipsnyje analizuojant pilietybės institutą remiamasi dviem priegomis – teisine ir politologine, – kurios toliau yra pristatomos³.

Pirmiausia pilietybė apibrėžiama kaip narystė valstybėje, t. y. kaip (legalus) statusas, o ne teisių ar tapatybės „rinkinys“⁴. Formaliai pilietybė apibrėžiama kaip teisinis ryšys tarp

asmens ir valstybės, kuri išimtinai formuoja nacionaliniai įstatymai. Valstybė, naudodama savo suverenią galią, konstatuoja, kas yra piliečiai, naudodama *įtraukimo* ir *išskyrimo* praktiką. Todėl šiuo teisiniu (siauru) požiūriu pilietybės nustatytos aiškios taisyklės reglamentuoja, kas įgyja ir kas netenka piliečio statuso bei kokiomis sąlygomis⁵.

Antruoju atveju pilietybės institutas suvokiamas kaip nusistovėjęs, įprastas ir visuotinai priimtas individų įsipareigojimas⁶. Pilietybė tarnauja kaip pamatas individo įsivaizdavimui apie save, kaip politinės bendruomenės narį. Šiuo atveju pilietybė dažniausiai persidengia su tautybės sąvoka. Todėl tradicinėje pilietybės konceptualizacijoje idealas yra, kai narystė valstybėje grindžiama tautiniu pagrindu. Galima daryti prielaidą, jog tie, kurie nori tapti valstybės nariais ir kaip „oficialūs“ piliečiai gauti teikiamą naudą, pirmiausia turi tapti tautos nariais, t. y. priimti vyraujančios kultūros normas ir vertybes⁷. Tai viena pirminių nacionalizmo prielaidų, cituojant Ernestą Gellnerį: „Nacionalizmas pirmiausia yra politinis principas, kuriuo remiantis politinis ir tautinis vienetą turi sutapti.“⁸ Tačiau visose imigracijos šalyse naujų etninių mažumų atsiradimas iškėlė klausimą ne tik apie pilietybės suteikimo nuostatas, bet ir apie pačios pilietybės esmę kaip kultūrinio, socialinio ir politinio tapatumo dalį.

Šiame straipsnyje remiamasi teisiniu (siauru) požiūriu į pilietybės politiką: reglamentuotos nuostatos ir taisyklės pilietybei įgyti; tačiau nagrinėjant pilietybės institutą nepakanka vien funkcinės analizės, reikia suvokti ir jos politinį/kultūrinį kontekstą. Pilietybė, kaip narystės priskyrimo forma, yra esminė tapatybės dalis, ir ilgą laiką individo savivokoje buvo kaip didesnės grupės dalies, kuri dalijasi bendra istorija, kilme, teritorija, politinė ideologinė vizija. Pilietybė kodifikuoja ir institucionalizuoja tapatybę, įtvirtindama ją įstatymuose⁹.

Pilietybės (politikos) teoriniai modeliai

Pilietybės modeliai dažniausiai išskiriami kaip kompleksinė visuma, gebanti ar bent siekianti paaiškinti pilietybės koncepto suvokimo prigimtį, pilietybės politiką, jos formavimo priežastis ir tendencijas. Vieną iš galimų skirstymų pateikia Dave Russellas ir Markas Mitchellas¹⁰: 1. *Etninis* pilietybės modelis arba pilietybės kaip atskirties modelis; 2. *Respublikinis* arba pilietinis pilietybės modelis¹¹; 3. *Multikultūrinis* pilietybės modelis¹². Pastebima, ypač Europoje, šių modelių konvergencija, ir esti vis sunkiau nustatyti „gryną“ modelį, tačiau klasifikacija išlieka nubrėžiant pilietybės koncepcijų skirtumus. Iš esmės visuose šiuose modeliuose nurodomas asmens priklausymas valstybei, tik remiantis skirtingais principais. Šiame straipsnyje bus išplėtotas pirmasis modelis.

Etninis pilietybės modelis identifikuojamas valstybėse, kuriose *nation-building* procesas vyko XIX a., nacionalizmo klestėjimo laikotarpiu, ir yra išsiskiriantis etniniu nacionalinio tapatumo suvokimas (Kohn, 1944; Gellner, 1993; Brubaker, 1996)¹³, joms būdingas etninis nacionalizmas. Šis modelis aptinkamas daugumoje Rytų ir Vidurio Europos valstybių. Etninis modelis tautą aprašo etninėmis sąvokomis, glaudžiai sieja su kalba ir kultūra. Tautos nariai, arba piliečiai, turi turėti šiuos bendrus bruožus: kilmę, kultūrą ir religiją¹⁴. Pilietybė, kaip bendros kilmės individų bendruomenė, kuri atskiriama nuo gyvenamosios teritorijos, apibrėžta Wilhelmo epochos Vokietijoje¹⁵. Etninė pilietybės samprata dichotomiškai atskirta nuo pilietinės. Kaip susistemina Redie Bereketeabas, etninė pilietybės samprata yra ir primordialistinė, tikra/esminga ir kolektyvistinė, o pilietinė – moderni, konstruktyvistinė ir individualistinė¹⁶.

Minėtieji pilietybės modeliai išsikristalizuoja analizei pasitelkus *jus soli* ir *jus sanguis*

nis¹⁷ pilietybės teikimo principus. *Jus soli* ar *jus sanguinis*, griežtai kalbant, yra principai, lemiantys vienpusišką valstybės pilietybės paskyrimą ar priskyrimą, o ne individo savanorišką pilietybės įgijimą per natūralizaciją¹⁸. Šie pilietybės teikimo principai brėžia takoskyrą tarp nacionalvalstybinės ir etnonacionalinės¹⁹ savivokos būdų²⁰. Etnonacionaliniu požiūriu *jus sanguinis* išlaiko, o *jus soli* gali paneigti tautos tapatumą ir esmę.

Kita vertus, griežtai teigti, kad *jus sanguinis* būdingas išimtinai etnonacionalinei valstybei, nebūtų teisinga (tačiau kaip vienas iš analizės kriterijų jis priimtinas), nes šis principas įtvirtintas visose Europos valstybėse, išskyrus Didžiąją Britaniją, pirmojoje XIX a. pusėje ir tuo laikotarpiu buvo traktuojamas kaip modernus bei susijęs su feodalinės valstybės ar imperijų, taikančių *jus soli* principą, žlugimu²¹.

Pilietybės politikos tipologiją pateikia Joppke²²: „deetnizuojanti pilietybė“ ir „reetnizuojanti pilietybė“. Ji persidengia su minėtais pilietybės modeliais: opozicija tarp „de-“, ir „re-“ remiasi *pilietine* ir *etnine* tautos savivokos ir nacionalizmo takoskyra. Pirmuoju atveju pilietybė suteikiama imigrantams, asmenims, neturintiems jokių kultūrinių ar etninių ryšių su tikslo šalimi (daugiausia natūralizacijos būdu)²³. Atsižvelgiant į šio straipsnio tikslinę grupę, aktualus tipologizacijos variantas yra antrasis: „reetnizuojanti pilietybė“ – pilietybės suteikimas lengvinančiomis sąlygomis buvusiems piliečiams ar/ir tikslinėms imigrantų grupėms (kultūriškai, istoriškai, lingvistiškai, etniškai panašios grupės).

Ši Joppke pateikta tipologija identifikuojuama vertinant ne tik minėtuosius bruožus, bet ir kitus veiksnius: valstybės pilietybės politika ir jos reetnizacija ar deetnizacija smarkiai priklauso nuo to, ar valstybė yra siunčianti, ar priimanti imigrantus; kokia politinė jėga tuo metu yra valdžioje (tradiciškai ideologinio spektro kairėje esančios partijos vykdo deetnizacijos politiką)²⁴. Tačiau ir šis skirstymas

nebūtinai ir ne visada apima visus galimus veiksnius, o minėti kintamieji, nelygu konkreti valstybė ir politinis, socialinis, kultūrinis kontekstas, gali veikti atvirkščiai.

Etninio pilietybės modelio ir reetnizacijos kontekste Barry pristato specialią pilietybės formą: *išorinė pilietybė* (angl. *External citizenship*) apibrėžiama kaip besitęsiantis ryšys tarp kilmės valstybės ir jos piliečių, kurie laikinai ar nuolatos yra persikėlę gyventi į kitą valstybę. Ji apima emigrantų ir kilmės valstybės pastangas išlaikyti ryšius, taip pat emigrantų siekį puoselėti „įsipareigojimą“ nacionalinei/ tautinei bendruomenei²⁵. Joppke šią politiką įvardija kaip „reetnizaciją pilietybę“ ir išplėtoja šį modelį kaip siekį teisiškai išlaikyti emigrantus pirmiausia reglamentuojant pilietybės išlaikymo ir atkūrimo nuostatas²⁶.

Pilietybės politiką lemiantys veiksniai

Remiantis pilietybės politikos modelių identifikacija konkrečioje valstybėje siekiama paaiškinti ir pilietybės politikos formavimui įtakos turinčias priežastis. Bendriausia prasme pilietybės politiką paaiškinančius argumentus galima skirti į dvi grupes²⁷: 1. Artimas ryšys tarp pilietybės politikos ir valstybingumo sampratos (Brubaker); 2. Pagrindiniai pilietybės įstatymo pakitimai liberaliose demokratijose paprastai priimami atsižvelgiant į konkrečias to laikotarpio migracijos tendencijas²⁸ (Randall Hansen and Patrick Weil (2001)²⁹).

Pirmasis atvejis apima etninio pilietybės modelio koncepciją, bet ši Brubakerio teorija, esą pilietybė yra smarkiai veikiama ir priklauso nuo tautos kūrimo koncepcijos, dažnai kritikuojama. Pagrindinis kontrargumentas tas, kad pilietybės politika šiandien labai priklauso nuo imigracijos ir emigrantų, diasporų. Galima sutikti, kad pilietybės politiką veikia platesnės istorinės pa-

tirtys (pavyzdžiui, ar valstybė yra tradicinė imigracijos šalis) bei tautos kūrimo procesas, bet nebūtinai taip, kaip tai aprašė Brubakeris. Šiandien pilietybės politikos formavimas sudėtingesnis, t. y. pilietybės politikai įtakos turi bendrai priimamos žmogaus teisių normos, Europos Sąjungos integracijos procesai, tendencijos lyčių lygybės klausimais, galiausiai išaugęs žmonių mobilumas. Taip pat vienas svarbesnių argumentų, jog Vakarų valstybės desaugumizavo savo pilietybės ir imigracijos politiką³⁰ (tačiau naujosiose ES valstybėse narėse šis saugumas vis dar labai svarbus daugiausia dėl istorinių konjunktūrų). Pagal Joppke, pilietybės įstatymo forma ir turinys, kaip ir jo ilgalaikis išlikimas, gali būti daugiau atsitiktinis (konkretus priimtas įstatymas vėliau nebuvo keičiamas dėl politinės valios nebuvimo ar viešo intereso, politinių debatų šioje srityje trūkumo).

Tačiau bendrą prielaidą, kad pilietybės institutas tapo labiau atskirtas nuo etninio tapatumo Europoje, paneigia faktas, kad dauguma ES valstybių narių suteikia lengvesnes sąlygas įgyti pilietybę asmenims, kurie dalijasi specifiniais ryšiais, pavyzdžiui, yra iš buvusių kolonijų, kalba ta pačia kalba ar turi tą pačią tautinę tapatybę³¹.

Nors dauguma pilietybės politikos analizės literatūros pateikia imigracijos perspektyvą, vis dėlto pastebima tendencija, jog naujajame tūkstantmetyje dauguma atvejų įstatymų liberalėjimą lėmė ne imigracijos tendencijos, o emigrantų populiacija, t. y. siekiama išlaikyti emigravusius etninius piliečius. Todėl naudojant pilietybės reetnizacijos prieigą, šios politikos srities formavimą lemiančių veiksnių grupę galima įvardyti kaip antrąją argumentų grupę, tai yra (e)migracijos tendencijos. Daugelis Europos valstybių keičia pilietybės politiką siekdamas skatinti ir lengvinti pilietybės atkūrimą ir išlaikymą bei perdavimą užsienyje gyvenantiems piliečiams.

Dėl užsienyje esančių emigrantų bendruomenių spaudimo, etninių diasporų (su

kuriomis valstybė nori išlaikyti ryšius ar juos repatriuoti) egzistavimo ir, svarbiausia, dėl stipraus etninio pilietybės suvokimo įstatymuose reglamentuojami kilmė pagrįsti pilietybės teikimo modeliai. Praktinis šios politikos vykdymas apima politinius sprendimus³², suteikiančius piliečiams balsavimo teisę gyvenant užsienyje bei numatant vietų skaičių parlamentuose užsienyje gyvenantiems piliečiams (pvz.: Prancūzijoje³³, Portugalijoje). Pilietybės perdavimas pagal kilmę, nepaisant asmens gimimo vietos, yra vienas svarbiausių etninio pilietybės modelio bruožų. Tačiau viena ar kita forma tai leidžia dauguma valstybių, ir tik nedaugelis numato palengvintomis sąlygomis įgyti pilietybę taip pat ir asmenims, gimusiems ir gyvenantiems užsienyje, kurių tėvai buvo konkrečios šalies piliečiai pagal kilmę (Ispanija, Italija). O palengvintas pilietybės įgijimas panašios etninės kilmės asmenims yra ryškiausias būtent etninio pilietybės modelio bruožas, tačiau jo praktinis įgyvendinimas stipriai varijuoja³⁴. Galiausiai dvigubos pilietybės pripažinimas – svariausias praktinis pilietybės politikos instrumentas, siekiant valstybei išlaikyti tiek teisinius, tiek emocinius ryšius su piliečiais (etninio pilietybės modelio atveju dviguba pilietybė leidžiama šalies piliečiams, įgijusiems kitos valstybės pilietybę, bet draudžiama imigrantams).

Aptarta teorinė prieiga suteikia instrumentus ir pagrindą Lietuvos pilietybės politikos analizei, kuri atliekama keliais lygmenimis, naudojantis teisinių nuostatų analize. Pirmiausia verifikuojamas etninis pilietybės modelis, kurio nuostatos kodifikuotos teisės aktuose (*jus sanguinis* pilietybės teikimo modelis, pilietybės instituto tęstinumas ir griežtas pilietybės įgijimas imigrantams); remiantis išskirtais teoriniais analizės kriterijais (1 lentelė) atliekant Lietuvos pilietybės įstatymų analizę rodoma reetnizuojančios pilietybės politikos kryptis.

Lietuvos pilietybės politikos analizė

Nuo pirmojo laikinojo Pilietybės įstatymo 1919 m. Lietuvoje įteisintas *jus sanguinis* pilietybės įgijimo modelis³⁵ vienareikšmiškai yra vyraujantis pilietybės teikimo principas ir šiandien. Nors 1939 m. priėmus Pilietybės įstatymą pristatytas *jus soli* principas, tačiau jis taikytas tik pamestinukams vaikams (su tam tikru išplėtimu galioja ir šiandien³⁶), bet tai nėra *jus soli* tikrąja savo reikšme, o paveiktas bepilietiškumo atsiradimo prevencijos bei tarptautinių susitarimų.

Toks aiškiai įtvirtintas *jus sanguinis* pilietybės teikimo modelis remia etninę pilietybės sampratą Lietuvoje, kodifikuotą teisės aktuose. Per visą šalies pilietybės politikos raidos laikotarpį šios nuostatos buvo stiprinamos. Tačiau *jus sanguinis*, kai pilietybė perduodama kilmės pagrindu, net jei asmuo niekada negyveno šalyje, yra probleminis, kai pilietybė tampa per daug įtraukianti (angl. *over-inclusive*), o Lietuvoje dėl istorinių konjunktūrų šis aspektas buvo aktualus, nes dar prieš atkuriant nepriklausomybę 1989 m. priimtas Lietuvos TSR pilietybės įstatymas įtvirtino pilietybės instituto tęstinumą³⁷. Nors 1989 m. Pilietybės įstatyme nustatyta pilietybė nebuvo pilietybė tikrąja to žodžio reikšme, ji neturėjo teisinės reikšmės užsienio valstybėse, tačiau buvo svarbi teisinė priemonė siekiant Lietuvos valstybingumo atkūrimo, leidusi konstatuoti, kurie gyventojai yra atkuriamos šalies piliečiai – t. y. prieskario Lietuvos Respublikos piliečiai ir jų vaikai bei vaikaičiai, taip pat asmenys, ilgą laiką su Lietuva susiję faktiniais ryšiais³⁸. Šis pilietybės instituto tęstinumas, apibrėžtas pirmajame atkurtos valstybės Pilietybės įstatyme 1991 m., piliečiais *ex lege* laikė asmenis, iki 1940 m. birželio 15 d. turėjusius Lietuvos pilietybę, jų vaikus ir vaikaičius³⁹.

Pagrįsti teiginį, kad Lietuvai būdingas etnis pilietybės suvokimas, ir šios politi-

kos srities formavimą vis dėlto lėmė/ lemia valstybingumo (tautinė) samprata, galima ir atvirkštiniu variantu, t. y. konstatuojant, jog Lietuvoje pilietybės suvokimais nėra pilietinis ar daugiakultūris ir šios politikos neformavo imigracijos tendencijos, dėl to ji nėra (ir negali būti) deetnizuojanti.

Vertinant Lietuvos pilietybės politikos nuostatas pagal pilietybės politikos deetnizavimo kintamuosius: 1) jokio palengvinto pilietybės įgijimo antros kartos imigrantams (t. y. *jus soli* kaip principas netaikomas, išskyrus tarptautinių normų nuostatas⁴⁰); 2) natūralizacijos procesas nelietuvių kilmės asmenims yra itin griežtai reglamentuotas (10 metų pragyvenimo laikotarpis, kalbos, LR Konstitucijos ir istorijos egzaminai, turėtos pilietybės atsisakymas⁴¹); 3) dviguba pilietybė vienareikšmiškai negalima imigrantams, išskyrus labai išimtinus atvejus⁴².

Lietuva tradiciškai buvo/ yra emigracijos valstybė ir vykdo griežtą tiek imigracijos, tiek pilietybės politiką. Todėl neatsitiktinai, remiantis Marco M. Howardo pilietybės politikos vertinimus, pagal Pilietybės politikos indeksą (Citizenship Policy Indicator) Lietuva vykdo griežčiausią pilietybės politiką visoje ES ir surenka o taškų⁴³. Pagal MIPEX (Migrant Integration Policy Index⁴⁴) Lietuva yra viena nesvetingiausių šalių imigrantams (27 vieta iš 31), o vertinant imigrantų priėmimą prie pilietybės „lenkia“ tik Latviją ir Estiją – 29 vieta⁴⁵. Tai rodo, kad imigrantų integracija Lietuvoje nėra išplėta ir kryptingai nevykdoma⁴⁶.

1. Balsavimo suteikimas šalyje nuolat negyvenantiems piliečiams. Balsavimo teisė Parlamento⁴⁷ ir Prezidento⁴⁸ rinkimuose bei Referendumuose⁴⁹ pagal Lietuvos Respublikos įstatymus suteikiama visiems piliečiams nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos ir gyvenimo užsienyje trukmės. Ši teisė ribojama tik savivaldybių tarybų rinkimuose⁵⁰ nuolat negyvenant šalyje (tačiau balsavimo teisė vietos valdžios rinkimuose suteikiama nuolat Lietuvoje gyvenantiems užsieniečiams).

1 lentelė. „Reetnizuojančios“ pilietybės politikos bruožai Lietuvoje

1.	Balsavimo suteikimas šalyje nuolat negyvenantiems piliečiams	Taip
2.	Užsienyje gyvenančių piliečių reprezentavimas parlamente	Ne
3.	Pilietybės suteikimas užsienyje gimusiems piliečių vaikams	Taip
4.	Pilietybės suteikimas užsienyje gimusiems buvusiems piliečių (pagal kilmę) vaikams	Taip
5.	Palengvintas pilietybės įgijimas panašios etninės kilmės asmenims	Taip
6.	Dvigubos pilietybės pripažinimas	Ne (išlygos)

Sudaryta autorės remiantis Joppke Ch. Citizenship Between De- and Re-Ethnicization. Working Paper # 204, Russell Sage Foundation, 2003

2. Užsienyje gyvenančių piliečių reprezentavimas parlamente. Per visą Lietuvos nepriklausomybės laikotarpį nebuvo numatytas tam tikras vietų skaičius parlamente užsienyje gyvenantiems piliečiams, t. y. siekis, jog būtų atstovaujami užsienyje gyvenančių piliečių interesai pačių emigravusių piliečių. Lietuvos Respublikos įstatymas netgi numato, kad, siekiant būti išrinktam Prezidentu, būtina trejus paskutinius metus nuolat gyventi šalyje, ir tik pilietis pagal kilmę gali pretenduoti į valstybės vadovo postą⁵¹.

3. Pilietybės suteikimas užsienyje gimusiems piliečių vaikams. Pagal 1991 m. įstatymą Lietuvos Respublikos pilietybė suteikiama užsienyje gimusiems piliečių vaikams (nepaisant vaikas gimęs santuokoje ar ne). Tačiau jei vaikas gimė užsienyje ir tik vienas iš tėvų buvo Lietuvos Respublikos pilietis, vaikui pilietybė suteikiama, jei tėvų ar vieno iš jų nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu buvo Lietuvos Respublikos teritorijoje⁵². Ši nuostata buvo pakeista kartu su nauju 2002 m. Pilietybės įstatymu ir pagal dabar galiojantį teisės aktą vaikas, gimęs užsienyje, jei bent vienas iš jo tėvų yra Lietuvos Respublikos pilietis, nepriklausomai nuo jokių kitų aplinkybių yra Lietuvos Respublikos pilietis⁵³. Ši nuostata rodo, kad pilietybės perdavimui pagal kilmę neliko jokių teisinių apribojimų.

4. Pilietybės suteikimas užsienyje gimusiems buvusiems piliečių (pagal kilmę) vaikams Lietuvos pilietybės įstatymuose nuo 1991 m. reglamentuojamas labai liberaliai: į

Lietuvos Respublikos pilietybės įgijimą supaprastinta tvarka gali pretenduoti *buvusių* piliečių iki 1940 m. birželio 15 d. ne tik vaikai, tačiau ir tolimesni palikuonys: nuo 1991 m. ir vaikaičiai (su nedidelėmis išlygomis 1995–1997 m.), nuo 2006 m. ir provaikaičiai; 2011 m. Pilietybės įstatyme ši tikslinė grupė įvardijama kaip *palikuonys*⁵⁴. Verta pažymėti, kad Lietuvos Respublikos pilietybė gali būti suteikiama buvusių piliečių palikuonims, t. y. iki ketvirtos emigrantų kartos supaprastinta tvarka. Ši nuostata aiškiai atspindi etninę pilietybės modelį, kai pilietybė siejama su bendros kilmės bendruomene ir atskiriama nuo teritorijos. Kita vertus, galima svarstyti, kiek Lietuvos piliečio, turėjusio tarpukario Lietuvos pilietybę, provaikaitis susijęs faktiniais ryšiais su Lietuva. Joppke teigia, kad optimaliausiu atveju antros kartos emigrantų vaikai, gimę užsienyje, turėtų galimybę įgyti pilietybę remiantis kilmę⁵⁵.

5. Palengvintas pilietybės įgijimas panašios etninės kilmės asmenims. Dėl istorinės situacijos atkūrus nepriklausomybę Lietuvoje buvo numatytos specialios asmenų grupės, kurios gali palengvinta tvarka įgyti šalies pilietybę (arba ją atkurti). Iki 2002 m. įstatyme teisė į pilietybės išsaugojimą numatyta dviem grupėms: 1) asmenims, kurie iki 1940 m. turėjo Lietuvos Respublikos pilietybę, jų palikuonims (turi pareikšti norą tapti Lietuvos piliečiais įgydami Lietuvos Respublikos pasą. Jokių kitų papildomų sąlygų nėra); 2) lietuvių kilmės asmenims, gyvenantiems kitose

valstybėse⁵⁶. Teisiškai pastaroji asmenų grupė persidengia su Lietuvos piliečių kategorija (t. y. turėjo Lietuvos Respublikos pilietybę remiantis įstatymų tęstinumu), tačiau teisiškai sukurtas *teisės į pilietybės išsaugojimą* institutas leido užsienyje gyvenantiems asmenims išsaugoti teisę į pilietybę ir bet kada ją įgyti – persikeliant nuolat gyventi į Lietuvą ir atsisakant turėtos pilietybės.

Šis teisinis dviprasmiškumas buvo panaikintas 2010 metais, kai naujame Pilietybės įstatyme aiškiai apibrėžtas lietuvių kilmės asmuo, o turėję Lietuvos Respublikos pilietybę iki 1940 metų į šią kategoriją neįtraukiami. Įstatyme numatyta, kad tikslinis asmuo turi įrodyti savo lietuvišką kilmę ir deklaruoti raštu, kad yra lietuvis⁵⁷, bei atsisakyti turimos pilietybės⁵⁸. Pilietybė įgyjama supaprastinta tvarka, t. y. nereikalaujama atitikti jokių papildomų sąlygų.

Šis patikslinta apibrėžtis išplečia asmenų, kurie gali pretenduoti į Lietuvos Respublikos pilietybę remiantis kilme, grupę.

6. Dviguba pilietybė. Dvigubos pilietybės klausimas buvo daugiausia politinių ir emocinių debatų kėlęs iššūkis formuojant šalies pilietybės politiką. Dviguba pilietybė yra ribojama Konstitucijos, kita vertus, tik atkūrus nepriklausomybę pagrindinis lietuvių išeivių argumentas buvo tas, jog *de jure* jie niekada Lietuvos pilietybės nebuvo praradę. Lietuvos pilietybės institutas buvo atkurtas ir aiškiai turėjo tęstinumą, o pagal tarpukario įstatymus pilietybės netekimas, įgijus kitos valstybės pilietybę, nebuvo *ex lege*, jį turėdavo patvirtinti (arba sukurti išimtį ir pilietybę leisti išlaikyti) Ministrų taryba. Taigi teisiškai po 1940 m. emigravę asmenys ir įgiję kitos valstybės pilietybę ir toliau buvo laikomi Lietuvos

2 lentelė. Dvigubos pilietybės reglamentavimas Lietuvoje 1991–2011 m.

LR pilietybės įstatymai	Galima dviguba pilietybė	Negalima dviguba pilietybė
1991 m. Pilietybės įstatymo 1 str. 1 d.		1) asmenys, iki 1940 m. birželio 15 d. turėję LR pilietybę, jų vaikai ir vaikaičiai, jeigu jie neįgijo kitos valstybės pilietybės
1995 m. Pilietybės įstatymo 1 str. 1 d.	1) asmenys, iki 1940 m. birželio 15 d. turėję LR pilietybę, ir jų vaikai (jeigu šie asmenys ar jų vaikai nerepatrijavo iš Lietuvos)	
1997 m. Pilietybės įstatymo 1 str. 1 d.	1) asmenys, iki 1940 m. birželio 15 d. turėję LR pilietybę, ir jų vaikai ir vaikaičiai (jeigu šie asmenys ar jų vaikai ir vaikaičiai nerepatrijavo iš Lietuvos)	
2006 m. Pilietybės įstatymo 1 str. 1 d.		1) asmenys, iki 1940 m. birželio 15 d. turėję LR pilietybę, jų vaikai, vaikaičiai ir provaikaičiai, jeigu šie asmenys nėra kitos valstybės piliečiai
2010 m. Pilietybės įstatymo 7 str. 2, 3, 4 d.	2) yra asmuo, išstremtas iš okupuotos LR iki 1990 m. kovo 11 d. ir įgijęs kitos valstybės pilietybę; 3) yra asmuo, pasitraukęs iš Lietuvos iki 1990 m. kovo 11 d. ir įgijęs kitos valstybės pilietybę; 4) yra šio straipsnio 2 ar 3 punkte nurodyto asmens palikuonis	1) įgyja LR pilietybę supaprastinta tvarka remiantis lietuviška kilme

piliečiais, kol jų pilietybės klausimas bus išspręstas (tęstinumas įtvirtintas tik iš dalies)⁵⁹.

Per visą nepriklausomybės atkūrimo laikotarpį šie debatai atsispindi Pilietybės įstatymų nuostatų kaitoje: tai leidžiama, tai draudžiama dviguba pilietybė asmenims, iki Lietuvos aneksijos buvusiems piliečiais ir emigravusiems (2 lentelė).

Sudaryta autorės

Iki 1995 metų dviguba pilietybė buvo negalima vienareikšmiškai. Tačiau siekis išlaikyti (taip pat ir teisinius) ryšius su lietuvių išeiviais paskatino 1995 m. Pilietybės įstatymo redakciją, numatančią dvigubos pilietybės galimybę. Įstatymo projektą parengė Prezidento dekretu suformuota Pilietybės įstatymo komisija, kurioje iš 17 as-

Išvados

Šiame straipsnyje remtasi siauru požiūriu į pilietybę, kai ji suvokiama pirmiausia kaip formalus teisinis statusas, ir analizuojamos reglamentuotos pilietybei įgyti nuostatos. Ši funkcinė analizė papildyta įvedant pilietybės, kaip bendros kilmės individų bendruomenės, besidalijančios bendru tapatumu, požiūrį. Pastaroji pozicija leidžia atskleisti formalių nuostatų „prigimtį“, nes pilietybė kodifikuoja ir institucionalizuoja tapatumą, įtvirtindama jį įstatymuose.

Lietuva, pilietybės institutą siejanti su etnine, bendros kilmės, kultūros bendruomene, kuriai būdingas etninis nacionalizmas, atitinka etninį pilietybės modelį. Šios nuostatos yra kodifikuotos ir institucionalizuotos Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymuose per visą nepriklausomybės laikotarpį, taip pat ir tarpukario nepriklausomoje Lietuvoje: 1) vienareikšmis *jus sanguinis* pilietybės teikimo principas; 2) po sovietinės okupacijos įteisintas pilietybės instituto tęstinumas; 3)

menų 11 buvo lietuvių išeiviai⁶⁰. Įstatyme išbraukiama nuostata *neįgijo kitos valstybės pilietybės*, bet įrašyta *nerepatrijavo* iš Lietuvos, t. y. neemigravo į savo kilmės valstybę. Tokia įstatymo formuluotė sukėlė daug diskusijų ir nepasitenkinimo; ją galima vertinti kaip diskriminacinę buvusių piliečių iki 1940 metų atžvilgiu, mat jie skirstomi pagal etninę kilmę ir taip teisiškai ribojama galimybė atkurti Lietuvos Respublikos pilietybę.

Pastaroji nuostata, kaip ir dvigubos pilietybės įteisinimas, buvo panaikinta 2006 metais remiantis Konstitucinio Teismo išaiškinimu⁶¹, esą dviguba pilietybė pagal pagrindinį šalies įstatymą galima tik *išimtiniais* atvejais. Pagal naujausią Pilietybės įstatymą dviguba pilietybė leidžiama asmenims, kurie yra emigravę iš šalies iki nepriklausomybės, taip pat jų palikuonims.

griežtas imigracijos reglamentavimas ir pilietybės įgijimas nelietuvių kilmės asmenims.

Pilietybės politiką siekiantys paaiškinti, bet vienas kitam oponuojantys argumentai susipina Lietuvos atveju. Pirmiausia svarus argumentas formuojant pilietybės politiką yra valstybingumo raida, etnonacionalinės valstybės savivoka, kita vertus, ryški emigracijos istorija.

Lietuvos pilietybės politiką galima įvardyti kaip reetnizuojančią, t. y. supaprastintą pilietybės išlaikymas/ įgijimas/ atkūrimas lietuvių kilmės asmenims. Teisiškai nėra ribojamas Lietuvos pilietybės perdavimas pagal kilmę nepriklausomai nuo jokių aplinkybių (jei bent vienas iš vaiko tėvų savo gimimo metu yra Lietuvos Respublikos pilietis, jis visomis aplinkybėmis gimdamas įgyja Lietuvos Respublikos pilietybę). Tai yra liberaliausias pilietybės perdavimo pagal kilmę variantas. Dėl istorinės situacijos Lietuvos Respublikos pilietybė gali būti atkurta asmenims, turėjusiems Lietuvos Respublikos pilietybę iki 1940 m. birželio 15 d., ir jų pa-

likuonims paprasta deklaracija. Pažymėtina, kad pareiškę norą Lietuvos Respublikos piliečiu gali tapti ketvirtos kartos emigrantas (*buvusio* iki 1940 m. Lietuvos Respublikos piliečio vaikas, vaikaitis ar provaikaitis) nepriklausomai nuo jokių kitų sąlygų. Ši nuostata aiškiai patvirtina pilietybės siejimą su bendros kilmės etnine bendruomene, atskirta nuo gyvenamosios teritorijos. Pilietybę supaprastinta tvarka gali įgyti lietuvių kilmės asmenys, niekada neturėję Lietuvos Respublikos pilietybės, jei deklaruoja esantys lietuviai ir vienas iš jų tėvų ar senelių yra buvęs lietuvis (bet nebūtinai turėjo Lietuvos Respublikos pilietybę).

Lietuvoje dvigubos pilietybės reglamentavimas aiškiai palaiko etninę pilietybės

sampratą ir šios politikos reetninizaciją, kita vertus, ją iš dalies limituoja. Diferenciacija reglamentuojant dvigubą pilietybę matoma dviem lygmenimis: pirma, dviguba pilietybė leidžiama etniniais lietuviams, bet ne imigrantams; antra, skirstymas egzistuoja ir etninių lietuvių grupėje, kadangi Lietuvos Respublikos pilietybės išlaikymas negalimas piliečiams, emigravę jau iš nepriklausomos Lietuvos ir įgiję kitos šalies pilietybę. Pilietybės atkūrimo atveju (t. y. emigravusiems asmenims, kurie turėjo Lietuvos Respublikos pilietybę iki 1940 m., ir jų palikuonims) dviguba pilietybė leidžiama, tačiau lietuvių kilmės asmenims, įgyjantiems pilietybę supaprastinta tvarka, dviguba pilietybė draudžiama.

Nuorodos

1. Brubaker R. *Pilietybė ir tautiškumas Prancūzijoje ir Vokietijoje*, Vilnius: Pradai, 1998, p. 64.
2. Iki tol pilietybė nebuvo nuosekliai apibrėžta ar sistemiškai kodifikuota; ji buvo nustatoma *ad hoc* būdu konkrečiais atvejais. Tačiau revoliucija, išrasdama tautinės valstybės pilietį ir teisiškai homogenišką tautos narių grupę, tuo pat metu išrado užsienietį.
3. Pilietybė taip pat gali būti nagrinėjama plačiai kaip teisių rinkinys (Thomas H. Marshall, 1949). Pilietybės suteikiamos teisės: *piliietinės* (atsirado XVIII a. ir įteisino individo laisves (kalbos, religijos, nuosavybės ir teisinės)), *politinės* (įteisino Prancūzijos revoliucija: lygios galimybės dalyvauti politinėje praktikoje), *socialinės* (pristatyta XX a. ir siejama su gerovės valstybės pasirodymu).
4. Joppke Ch. *Citizenship Between De- and Re-Ethnicization, Working Paper # 204*, Russell Sage Foundation, 2003, p. 5.
5. Maatsch A. *Ethnic Citizenship Regimes: Europeanization, Post-war Migration and Redressing Past Wrong*, Palgrave, 2011, p. 4.

6. Barry K. 'Home and Away: The Construction of Citizenship in an Emigrant Context', *New York University Law Review*, 2006, vol. 81 (1), p. 17–18.
7. McLaren M. L. Conceptions of citizenship among EU citizens, Andren M. (ed.) *Whither Europe? Migration, citizenship and identity*, Goteborg University, 2003, p. 41.
8. Gellner E. *Nations and Nationalism*, Blackwell Publishing, 2006, p. 1.
9. Barry K. Home and Away: The Construction of Citizenship in an Emigrant Context, *New York University Law Review*, 2006, vol. 81 (1), p. 14.
10. Rasta: Taljūnaitė M. Sociologinė pilietybės samprata ir modeliai, *Filosofija, Sociologija*, 2004, nr. 2. Lietuvos mokslų akademijos leidykla, p. 3.
11. *Respublikinio* modeliu atveju reflektuojamas pilietinis nacionalizmas. Pilietybė teikiama visiems gyventojams nepriklausomai nuo jų kilmės (tautybės), svarbu tapatumas ir aktyvus dalyvavimas nacionalinėje kultūroje. „Prancūzų tradicijoje tauta buvo suvokiama siejant ją su valstybės institucijomis ir teritorija.<...> Politinė vienybė ir sudaro prancūzų

- tautiškumą, svarbiausia jo išraiška yra kultūrinės vienybės siekimas.“ Tokios istoriškai nulemptos ir visuomenėje išsisknijusios tradicijos lemia, jog Prancūzija siekia imigrantų asimiliacijas, sukuriant kultūrinį vientisumą.
12. Kymlicka W. *Immigration, citizenship, multiculturalism: Exploring the links*, The Political Quarterly Publishing Co, 2008; Kymlicka W. *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*, Oxford: Oxford University Press, 1995; Taylor C. *Multiculturalism and “The Politics of Recognition”*, Princeton University Press, 1992; Joppke Ch. *Multiculturalism and immigration: A comparison of the United States, Germany and Great Britain*. *Theory and Society*, vol. 25, No. 4, 1996.
  13. Maatsch A. *Ethnic Citizenship Regimes: Europeanization, Post-war Migration and Redressing Past Wrongs*, Palgrave, 2011, p. 10.
  14. Odmalm P. *Migration policies and political participation: inclusion or intrusion in Western Europe*, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005, p. 139.
  15. Brubaker R. *Pilietybė ir tautiškumas Prancūzijoje ir Vokietijoje*, Vilnius: Pradai, 1998, p. 183.
  16. Bereketeab R. *The Ethnic and Civic Foundations of Citizenship and Identity in the Horn of Africa*, *Studies in Ethnicity and Nationalism*, 2011, vol. 11, No. 1, p. 67.
  17. *Jus soli* apibrėžia pilietybę kaip teritorinę bendruomenę, o *jus sanguinis* – kaip bendros kilmės individų bendruomenę.
  18. Brubaker R. *Pilietybė ir tautiškumas Prancūzijoje ir Vokietijoje*, Vilnius: Pradai, 1998, p. 184.
  19. Nacionalvalstybinė savivoka yra tokia, kurioje tauta yra išvirtinusi neatskiriama nuo institucinių ir teritorinių valstybės rėmų. Etnonacionalinė – kai tauta suvokiama kaip etninė ar etnokultūrinė bendruomenė nepriklausomai nuo institucinių ir teritorinių valstybės rėmų.
  20. Brubaker R. *Pilietybė ir tautiškumas Prancūzijoje ir Vokietijoje*, Vilnius: Pradai, 1998, p. 188–189.
  21. Joppke Ch. *Citizenship Between De- and Re-Ethnicization*, *Working Paper # 204*, Russell Sage Foundation, 2003, p. 7.
  22. *Ten pat*.
  23. Pagrindiniai trys instrumentai naudojami šiai politikai įgyvendinti: 1) pilietybės įgijimo palengvinimas antros kartos imigrantams pristatant *jus soli* principą; 2) liberalizuojant natūralizacijos reikalavimus pirmos kartos imigrantams; 3) dvigubos pilietybės pripažinimas. (Joppke 2003).
  24. *Ten pat*, p. 4–5.
  25. Barry K. *Home and Away: The Construction of Citizenship in an Emigrant Context*, *New York University Law Review*, 2006, vol. 81 (1), p. 26.
  26. Šią politiką aktyviai vykdo Portugalija, Ispanija, Italija, Suomija, Švedija ir Nyderlandai bei dauguma naujųjų ES valstybių.
  27. *Migration and Citizenship: Legal Status, Rights and Political Participation*, Bauböck, R. (ed.). *The Legal Status Of Immigrants And Their Access To Nationality*, p. 32–34.
  28. 1) masinės migracijos laikotarpiu pilietybės įgijimas yra sugriežtinamas; 2) liberalios valstybės liberalizuoja natūralizacijos reikalavimus, kai imigrantų populiacija šalyje tampa stabili ir egzistuoja šalyje kurį laiką; 3) sugriežtinimai vėl pasirodo, kai pilietybės politika tampa politizuota, t. y. tampa politinių partijų konkuravimo įrankiu, kurios ją naudoja kaip iššūkį nacionaliniam tapatumui.
  29. Hansen R., Weil P. *Introduction: Citizenship, Immigration and Nationality: Towards a Convergence in Europe?*, Hansen R. Weil P. (eds.) *Towards a European Nationality. Citizenship, Immigration and Nationality Law in the EU*, 1 – 24, Basingstoke: Palgrave, 2001.
  30. Desaugumizavo po Antrojo pasaulinio karo dėl demokratijos konsolidacijos bei Europos integracijos. Septintą dešimtmetį Europoje prasidėjęs masinei (darbo) imigracijai, valstybingumas nebegalėjo vyrauti, nes susiformavo didžiulė imigrantų bendruomenė ir juos reikėjo integruoti.

31. Septynios senosios ES narės (Austrija, Prancūzija, Graikija, Italija, Liuksemburgas, Nyderlandai ir Ispanija) ir visos naujosios narės leidžia savo emigrantams perduoti pilietybę pagal kilmę nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos. Vis daugiau valstybių suteikia balsavimo teisę nuolat šalyje negyvenantiems piliečiams.
32. Joppke Ch. Citizenship Between De- and Re-Ethnicization, *Working Paper # 204*, Russell Sage Foundation, 2003, p. 11–17.
33. Prancūzijos parlamente skirta 12 vietų.
34. Graikijoje pilietybės politika paremta etniškumo principais, o pilietybės įgijimas yra daug lengvesnis ir paprastesnis asmenims, kurie yra etniškai panašios kilmės (*homogenis*), nei tie, kurie su šalimi neturi jokių ryšių (*allogenis*). Didžiausia grupė palikuonių, kurie įgijo pilietybę pagal etninę kilmę, yra Vokietijos *Aussiedler*. 1991–2001 m. beveik 2 mln. *Aussiedler* ir jų šeimos narių, daugiausia iš buvusios SSRS, buvo priimti į šalį dėl savo vokiškos kilmės. Praktika rodė, kad ši politinė iniciatyva nesulaukė nei rimtos opozicijos, nei didelių debatų visuomenėje.
35. 1919 m. LR piliečiais laikomi: „1) asmenys, kurių tėvai ir seneliai nuo seno gyveno Lietuvoje ir kurie patys visuomet Lietuvoje gyvena; a) nurodyti ir pirmame punkte asmenų vaikai, kurie, kad ir negyveno visą laiką Lietuvoje, bet grįžo į ją gyventi; 2) asmenys, kurie iki 1914 m. ne mažiau kaip 10 metų Lietuvoje gyveno ir turėjo: a) arba nuosavą nekilnojamą turtą, b) arba nuolatinį darbą; 3) Lietuvos piliečio vaikai; 4) jo pati arba našlė; 5) Lietuvos netekėjusios pilietės vaikai, jei jie nepriimti svetimšalio jo vaikais. Rasta: Sinkevičius V. *Lietuvos Respublikos pilietybė 1918–2001 metais*, Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2002, p. 26.
36. LR pilietybės įstatymas, 2011 12 02, Nr. XI-1196, str. 15, 16.
37. Lietuvos TSR piliečiai yra: 1) asmenys, kurie buvo Lietuvos Respublikos piliečiai, jų vaikai ir vaikaičiai, taip pat kiti iki 1940 metų birželio 15 dienos buvusieji nuolatiniai dabartinės Lietuvos TSR teritorijos gyventojai, jų vaikai ir vaikaičiai, nuolat gyvenantys Lietuvos TSR teritorijoje; Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos pilietybės įstatymas, 1989 11 03, Nr. XI-3329, str. 1.
38. Sinkevičius V. *Lietuvos Respublikos pilietybė 1918–2001 metais*, Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2002, p. 45.
39. Lietuvos Respublikos piliečiai yra: 1) asmenys, iki 1940 m. birželio 15 d. turėję Lietuvos Respublikos pilietybę, jų vaikai ir vaikaičiai, jeigu jie neįgijo kitos valstybės pilietybės; LR pilietybės įstatymas, 1991 12 05, Nr. I-2072, str. 1.
40. *Jus soli* principas taikomas, jei vaikas gimė LR teritorijoje ir a) jo tėvai nežinomi, b) nepiliečiams tėvams, jei jų nuolatinė gyvenamoji vieta yra LR; LR pilietybės įstatymas, 2011 12 02, Nr. XI-1196, str. 16, 17.
41. LR pilietybės įstatymas, 2011 12 02, Nr. XI-1196, str. 19.
42. Dviguba pilietybė imigrantams leidžiama, kai: LR pilietybę įgijo išimties tvarka, būdamas kitos valstybės pilietis arba turėdamas pabėgėlio statusą LR. LR pilietybės įstatymas, 2011, str. 7.
43. Howard M. M. *Variation in Dual Citizenship Policies -in the Countries of the EU*, IMR, 2005, Volume 39, Number 3. Howard M. M. *The Impact of the Far Right on Citizenship Policy in Europe: Explaining Continuity and Change*. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2010, Vol. 36, No. 5.
44. Plačiau žr: <http://www.mipex.eu/>
45. Huddleston T., Niessen J., Chaoimh E., White E. *Migrant Integration Policy Index III*. Published in Brussels by the British Council and Migration Policy Group, 2011, p. 122–128.
46. Plačiau žr.: Žibas K., Platačiūtė V. Lietuvos imigracijos politika ir trečiųjų šalių piliečių integracijos prielaidos, *Etniškumo studijos*, Socialinių tyrimų institutas, 2009.
47. LR Seimo rinkimų įstatymas, 2010 12 14, Nr. I-2721.
48. LR Prezidento rinkimų įstatymas, 2010 12 14, Nr. I-28.

49. LR referendumo įstatymas, 2010 12 14, Nr. IX-929.
50. LR savivaldybių tarybų rinkimų įstatymas, 2011 11 17, Nr. I-532.
51. LR Prezidento rinkimų įstatymas, 2010 12 14, Nr. I-28, str. 2.
52. LR pilietybės įstatymas, 1991 12 05, Nr. I-2072, str. 9.
53. LR pilietybės įstatymas, 2011 12 02, Nr. XI-1196, str. 14.
54. LR piliečio palikuonis – iki 1940 m. birželio 15 d. Lietuvos Respublikos pilietybę turėjusio asmens vaikas, vaikaišis ar provaikaišis. LR pilietybės įstatymas, 2011 12 02, Nr. XI-1196, str. 2.
55. Joppke Ch. Citizenship Between De- and Re-Ethnicization, *Working Paper # 204*, Russell Sage Foundation, 2003, p. 19.
56. LR pilietybės įstatymas, 1991 12 05, Nr. I-2072, str. 17, 18.
57. LR pilietybės įstatymas, 2011 12 02, Nr. XI-1196, str. 37.
58. *Ten pat*, str. 10.
59. Sinkevičius V. *Lietuvos Respublikos pilietybė 1918–2001 metais*, Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2002, p. 52.
60. *Ten pat*, p. 63.
61. *LR Konstitucinio Teismo nutarimas dėl teisės akty, reguliuojančių Lietuvos Respublikos pilietybės santykius, nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai*, 2006 12 13, Vilnius, b. 45/03-36/04.

Vija PLATAČIŪTĖ

THE POLITICS OF LITHUANIAN CITIZENSHIP: ASPECTS OF THE PERSISTENCE OF ETHNIC IDENTITY

Changes in the migration process and the dynamic movement of people doubtless encourage states to review their principles of migration policy and their conception of citizenship in adjusting to current realities. With respect to citizenship policy, particularly in the 21st century, there are facts of immigration, on the one hand, and facts of emigration, on the other, which together largely determine the concept and development of the citizenship institute. The goal of this paper is to bring to light the influence the concept of ethnic citizenship and the factor of emigration exert on the formation of citizenship policy and to identify their regulation in legal acts. The article describes the theoretical conception of ethnic citizenship and the factors that determine citizenship policy, and it brings out the indicators used for the analysis of principles regulated by the laws. Because it associates its citizenship

institute with an ethnic cultural community of common origin, Lithuania fits the ethnic model of citizenship. The following relevant principles are codified and institutionalized in the Republic of Lithuania's citizenship laws: (1) an unequivocal principle of *jus sanguinis* for citizenship and an unrestricted transfer of citizenship according to origin under all circumstances; (2) the legalization after the occupation of the continuity of the citizenship institute; and (3) a simplified retention or acquisition or reestablishment of citizenship for persons of Lithuanian origin. This systematic analysis permits the goal of the citizenship policy being formed to be identified: to preserve ties, in the context of emigration, with ethnic (former) citizens, subject to a hugely qualified prohibition of dual citizenship for Lithuanians who have emigrated after the restoration of independence and have acquired another state's citizenship.